

SAK S 43- 09

Til: Universitetsstyret
Møtedato: 16. juni 2009
Arkivref: 2009/3150 GLA002/273

OPPRETTELSE AV FØRSTELEKTORPROGRAM

Bakgrunn

Høgskolen i Tromsø (HiTø) opprettet som én av landets første forsknings- og utdanningsinstitusjoner, et førstelektorprogram i 2000 både for å gi mulighet for de faglig ansatte til å kvalifisere seg til førstelektor, og for å stimulere til institusjonell utvikling. Et førstelektorprogram er et kompetanseutviklingsprogram som skal kvalifisere faglig ansatte til å søke om opprykk til førstelektor. Formålet er å sikre førstestillingskompetanse på fagområder med stort rekrutteringsbehov, utvikle kompetanse innen praksisnær forsknings- og utviklingsarbeid og høyne kvaliteten på den forskningsbaserte undervisningen. Dette gjelder spesielt innenfor profesjonsutdanningene, men vil også være aktuelt tiltak for å øke førstestillingskompetansen til andre fagområder ved UiT.

Opprykk til førstelektor er en karrierevei for ansatte med omfattende forsknings- og utviklingsarbeid rettet mot blant annet profesjons- og yrkesfelt, og omfattende pedagogisk utviklingsarbeid. Et slikt opprykk er likeverdig med, men annerledes enn opprykk til førsteamanuensis og skal inkludere forsknings- og utviklingsarbeid som i kvalitet og omfang tilsvarer arbeidsmengde og nivå for en doktorgrad jf. *Forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger* fastsatt av Kunnskapsdepartementet 9. februar 2006.

I "Avtale mellom Høgskolen i Tromsø og Universitetet i Tromsø: Forutsetninger for gjennomføring av en eventuell fusjon" slås det fast at det nye universitetet skal legge til rette for flere karriereveier for faglig ansatte, og at HiTø sitt førstelektorprogram skal videreføres og gjelde for ansatte fra begge de tidligere institusjonene.

Arbeidsgruppe Sikker Drift utredet høsten 2008 ulike alternativer for et førstelektorprogram i det fusjonerte universitetet. Deres forslag til et førstelektorprogram ble behandlet i styringsgruppa for fusjonen 18. desember 2008, sak SG 63/08, *Førstelektorprogram i det nye UiT* (DL 200900081). Følgende vedtak ble fattet:

1. *Stryringsgruppa slutter seg til de vurderinger som fremkommer i saksfremlegget og ber om at det utarbeides retningslinjer for et nytt førstelektorprogram i tråd med modell 3.*
2. *Retningslinjene legges frem for universitetsstyret innen juni 2009.*

Avdeling for forskning og utviklingsarbeid (AFU) fikk i oppdrag av universitetsdirektøren å utarbeide forslag til retningslinjer for et nytt førstelektorprogram. Forslaget ble sendt ut på høring hos fakultetene og avdelingene, samt til fagforeningene ved det nye Universitetet i Tromsø. Høringsfristen var satt til 29.05.2009. Høringsbrev og forslag til retningslinjer er vedlagt som henholdsvis vedlegg nr. 1 og 2.

Det kom inn til sammen syv høringsvar. Dette finner styret som vedlegg nr. 3-9. AFU gjør oppmerksom på at det ikke var mulig å kommentere høringsvar fra Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet da det kom inn etter fristens utløp. Reviderte forslag til retningslinjer finnes som vedlegg nr. 10.

Erfaringer med førstelektorprogram ved HiTø

Når UiT ønsker å opprette et førstelektorprogram er det naturlig å trekke veksler på de erfaringer som HiTø ervervet gjennom sitt førstelektorprogram. Programmet var institusjonelt forankret og individuelt tilpasset deltakerne. Målgruppen var fast ansatte høgskolelektorer med utdanning på minimum hovedfags-/ masternivå.

Førstelektorprogrammet besto av følgende hovedkomponenter:

- En skoledel bestående av metodekurs, seminarer og faglige samlinger rettet mot ansatte som både var i starten og avslutningen av kvalifisering mot førstelektor.
- En mentordel som sikret deltakerne faglig veiledning både i gjennomføringen av sine forsknings- og utviklingsprosjekter, og i utforming av søknad om opprykk.
- Kvalifiserende FoU – stipender som ble gitt til drift av deltakernes FoU- prosjekter og til frikjøp fra undervisning.

Det faglige innholdet ble administrert av et programstyre oppnevnt av høgskolens strategiske FoU-utvalg. Programstyret var ansvarlig for at programmet inneholdt faglig gode og relevante kurs, seminarer og samlinger. Både interne og eksterne fagpersoner ble inkludert i disse tiltakene. Programmet har også benyttet seg av eksisterende studietilbud ved UiT, og da særlig ph.d.-emner i vitenskapsteori, etikk og metode.

Våren 2008 gjennomførte HiTø et prøveprosjekt der man opprettet et program som målrettet tok sikte på å hjelpe de som var i avslutningsfasen av kvalifiseringsløpet fram mot ferdigstilling av søknad om opprykk til førstelektor. Dette ga gode resultater, og det er ønskelig at dette tiltaket skal bli en permanent del av førstelektorprogrammet.

Førstelektorprogrammet for 2008/2009 har 11 deltakere og et budsjettet på 600 000 kr, hvorav 400 000 kr er kvalifiserende FoU stipender. Budsjettfordelingen bygger på forutsetningen om at høgskolelektorer har tilgang til fakultets-/ avdelingsvise midler (25 % stilling) som anvendes til forskning og faglig- og kunstnerisk utviklingsarbeid. Programmet er rettet mot alle høgskolelektorer, både de som er i starten av, og de som er i slutfasen av en ferdigstilling av søknad om opprykk til førstelektor.

Økningen i førstelektorstillinger fra 10 årsverk i 2004 til 27,3 årsverk i 2008 (tabell 1) indikerer at førstelektorprogrammet har hatt en positiv effekt på førstestillingskompetanse ved tidligere HiTø.

Tabell 1: Oversikt over antall årsverk innen utvalgte stillingskategorier ved HiTø i perioden 2004-2008

Stillingskode	2004 Totalt	2005 Totalt	2006 Totalt	2007 Totalt	2008 Totalt
Førstelektor	10,0	17,0	21,9	22,3	27,3
Høgskolelektor	121,4	126,4	129,6	114,5	107,9

Kilde: DBH

Målgruppe for førstelektorprogrammet ved UiT

Førstelektorprogrammet ved UiT vil være en mulighet for alle faste faglig/vitenskapelig ansatte uten førstestillingskompetanse. Tabell 2 på neste side viser oversikt over antall faglig ansatte ved de fusjonerte institusjonene som potensielt kan ønske å kvalifisere seg til førstelektor.

Tabell 2. Oversikt over antall faglig ansatte ved HiTø og UiT som ikke er førstestillingskompetente pr oktober 2008.

	HiTø	UiT	Samlet
Høgskolelektor/universitetslektor	107,9	57,4	165,3
Høgskolelærer/universitetslærer	21,9	0	21,9
Adjunkt med opprykk	0	1	1
Høgskolelærer/øvingslærer	0	0	0
Amanuensis	0	12,2	12,2
Totalt	129,8	69,6	199,4

Kilde: DBH

Stillingskodene høgskolelektor/ universitetslektor ble benyttet parallelt ved de to fusjonerte institusjonene. De fleste universitetslektorer ved UiT er midlertidig ansatte, og flere av dem har doktorgrad. De vil derfor ikke være i målgruppen for førstelektorprogrammet.

Målgruppen for førstelektorprogrammet er faglig ansatte innen profesjonsutdanninger og utdanninger der formidling av forskningsbasert kunnskap til et praksisfelt står sentralt. Universitetet i Tromsø tilbyr et bredt utvalg profesjonsutdanninger og over halvparten av studentene ved UiT er tilknyttet profesjonsstudier. Praksisnær forsknings- og utviklingsarbeid er helt vesentlig for profesjonsutdanninger som har som mål å gi studenten utøverkunnskap og handlingskompetanse.

Alle avdelingene ved den tidligere høyskolen har behov for flere ansatte med førstestillingskompetanse og kan ha ansatte som er aktuelle for deltakelse i førstelektorprogrammet. De helsefaglige profesjonsutdanningene fra den tidligere høyskolen og lærerutdanningene har flest potensielle søkere til førstelektorprogrammet (jf. tabell 3 nedenfor).

Tabell 3: Oversikt over antall årsverk for høgskolelektorer og førstelektorer ved Høgskolen i Tromsø per oktober 2008.

Avdelinger v/ HiTø	Høgskolelektor	Førstelektor	Faglig ansatte totalt
Helsefag	44,4	11,4	74,8
Ingeniør- og økonomifag	14,1	2,0	27,6
Kunstoffag	17,9	1,3	34,8
Lærerutdanning	31,6	11,9	52,6

Kilde: DBH

Høringsuttalelser med universitetsdirektørens bemerkninger

Forslag til retningslinjer ble sent ut på høring til enhetene og fagforeningene ved UiT. Følgende innspill kom inn:

Faglig innhold i førstelektorprogrammet – pedagogisk utviklingsarbeid

Det samfunnsvitenskapelige fakultet mener en satsing på førstelektorprogram bør kobles til en satsing på universitetspedagogikk og at førstelektorprogrammet knyttes til den universitetspedagogiske faggruppa som allerede er gitt ansvar for UiTs program for pedagogisk basiskompetanse. Forskerforbundet mener også at pedagogisk utviklingsarbeid må inngå i den faglige skoleringen i førstelektorprogrammet.

Universitetsdirektøren mener at deltakerne i førstelektorprogrammet skal få en bred tilnærming til FoU- arbeid, og at pedagogisk utviklingsarbeid bør berøres som tema. Hvorvidt førstelektorprogrammet skal knytte seg til den universitetspedagogiske faggruppa for opplæring i

pedagogisk utviklingsarbeid vil førstelektorutvalget få i oppgave å vurdere nærmere når de starter arbeidet med å utforme førstelektorprogrammets faglige del.

Emner/ kurs i førstelektorprogrammet

Det samfunnsvitenskapelige fakultet foreslår at man ser den faglige delen av førstelektorprogrammet i sammenheng med etablerte ph.d.- kurs, og viser til at flere kandidater på HiTØ sitt program gjennomførte ph.d. emner ved UiT. Avdeling for lærerutdanning på sin side mener at kvalifiseringen til førstelektorstilling må gjenspeile at det er et alternativ til doktorgrad, og at den faglige delen av programmet bør ha fokus på praksisnære tilnæringer. De ønsker også at utvikling av skrivekompetanse vektlegges.

Universitetsdirektøren mener det er en fordel at de som skal kvalifisere seg til opprykk til førstelektor får samme basiskompetanse innen vitenskapsteori, etikk og metode som de som tar doktorgrad innen samme fagområde. Samtidig er det viktig at den faglige delen av programmet har kurs, seminarer og samlinger med direkte relevans til praksisnær FoU- arbeid. Førstelektorutvalget vil få i oppgave å påse at det faglige innholdet i programmet har både bredde og relevans.

Mentor

Det kom inn både spørsmål og ønsker fra fakultetene/ avdelingene vedrørende mentordelen i førstelektorprogrammet. En mentor skal være en rådgiver og støttespiller i den ansattes kvalifisering til førstelektorstilling, og skal helst være ansatt ved UiT selv. Mentorer må være førstestillingskompetente, og ha interesse for å bistå andre med karriereutvikling innen universitet. Fakultetene får ansvar for å foreslå mentorer til de av sine ansatte som er med i programmet, og førstelektorutvalget får ansvar for å utpeke en mentor til hver deltaker. Et årlig seminar for både mentorer og førstelektorkandidater bør bli en fast del av førstelektorprogrammet.

UiT har et mentorprosjekt som retter seg mot kvinner i førsteamanuensis- og forskerstillinger som ønsker karriereutvikling innen universitetet. Førstelektorutvalget bes om å se til den mentorordningen som finnes ved UiT når de skal detaljere innholdet i førstelektorprogrammet.

Faglig veiledning – kontakt med eget fagmiljø

SV- fakultetet mener at deltakerne bør ha tilgang til faglig veiledning i regi av førstelektorprogrammet. De mener at det bør etableres faste rammer for kontakt med minst én person som behersker vedkommendes fagfelt, og eventuelt en tredje person som er god på metodisk arbeid, eller som på andre måter har distanse til prosjektet.

Universitetsdirektøren forutsetter at førstelektorkandidatene deltar i faglige nettverk som er relevant for sine prosjekter, også utenom førstelektorprogrammets aktiviteter. Å etablere kontakt med faglige veiledere på de enkelte prosjektene som deltakerne har vil være en sak mellom den enkelte ansatte og fakultetene/ instituttene, og ligger utenfor førstelektorprogrammets ansvarsområde.

Markering av opprykk til førstelektor

Avdeling for helsefag uttrykker ønske om at retningslinjene bør ha et punkt om hvordan man skal markere at UiT har fått nye førstelektorer. De mener det vil være viktig for å likestille karrierestigen førstelektor – dosent med karrierestigen førsteamanuensis – professor.

Universitetsdirektøren presiserer at den offisielle markeringen av avlagte dr. grader er en feiring av de som har avlagt universitetets høyeste utdanningsgrad. UiT har ingen policy på å markere ansatte som får opprykk til førsteamanuensis på bakgrunn av avlagt dr. grad. Førsteamanuenser som får opprykk til professor markeres heller ikke.

En form for markering når faglige/ vitenskapelige ansatte ved UiT får stillingsopprykk kan være en fin måte å verdsette kompetanseheving i institusjonen. Dette bør imidlertid ikke begrense seg til førstelektorstillinger, og er et tiltak Universitetsdirektøren vil vurdere.

Tid til FoU

SV-fak. mener at hvert fakultet må få anledning til å vurdere hvorvidt det innenfor tildelte rammer er mulig å redusere en persons undervisningsplikt over en periode på inntil fire år. Det kan tenkes at det kommer mange gode søknader fra samme miljø – da kan ikke alle bli tatt opp på programmet samtidig. Det kan oppstå situasjoner der det ikke finnes kapasitet til å dekke inn undervisningen. Dette må være et hensyn arbeidsgiver kan vektlegge (tilsvarende som ved behandling av forskningsterminer).

Universitetsdirektøren presiserer at førstelektorprogrammet skal brukes strategisk for å møte utfordringer med rekruttering innen enkelte fagområder. Instituttleders vurdering av søknaden skal inneholde en beskrivelse av behovet for førstestillingskompetanse på det aktuelle fagområdet. Fakultetenes skal prioritere søknader fra de fagområdene som har størst behov for førstestillingskompetanse. Intensiteten i kompetansehevingen ved de ulike fagområdene må være en avveining mellom hvor prekært behovet for førstestillingskompetanse er (f. eks. for å møte NOKUTs kompetansekrav), hvor mange søkere det kommer fra det aktuelle fagområdet og fakultets/ instituttets kapasitet til å gjennomføre kompetansehevingen (herunder mulighet for frikjøp fra undervisning).

Førstelektorutvalg

Forskerforbundet stiller spørsmål ved forslaget om at medlemmer til førstelektorutvalget skal utpekes fra bare fire av universitetets fakulteter. Avdeling for helsefag mener at antall medlemmer i førstelektorutvalget bør være på samme nivå som for HiTøs program dvs. minst 10 medlemmer.

Universitetsdirektøren tar disse innspillene til etterretning.

Kostnader

I sak SG 63/08 *Førstelektorprogram ved det nye UiT* presenteres en kostnadsoversikt ved opptak av 5-15 deltakere årlig i programmet (tabell 4).

Realistiske kostnader vil fordele seg som følger:

- Emne- og kursdel, 200 000 kr per år
- Mentorordning, 15 000 kr per kandidat per år
- Driftsmidler til FoU prosjekter, 30 000 kr per kandidat per år
- 50 % FoU tid/ frikjøp fra undervisning 200 000 kr per kandidat per år. Dette forutsetter at alle i utgangspunktet har 20-30% tid til FoU. Kostnadene dekker utgifter til frikjøp fra undervisning utover 20 % tid til FoU.

Tabell 4: Oversikt over totale kostnader for det nye førstelektorprogrammet fordelt på tiltak

Antall personer på programmet	Emne og kursdel	Mentorordning	Driftsmidler	Frikjøp fra undervisning	Totalt
5 personer	200 000	75 000	150 000	1 000 000	1 425 000
10 personer	200 000	150 000	300 000	2 000 000	2 650 000
15 personer	200 000	225 000	450 000	3 000 000	3 875 000

Totalt vil førstelektorprogrammet årlig koste fra 1 425 000 kr til 3 875 000 kr avhengig av hvor mange deltakere programmet har. Kostnadene skal fordeles mellom fakultetene som har personale tatt opp på programmet, og en sentral øremerket bevilgning jf. tabell 5 nedenfor. Sentral bevilgning

vil dekke emne/ kursdel, mentorordning, driftsmidler til FoU prosjekter og deler av kostnadene knyttet til frikjøp fra undervisning.

Det er en mulighet for at de som oppnevnes som mentorer har dette som en av sine faste arbeidsoppgaver, og som derfor dekkes av den ordinære lønnen. Det vil gi en årlig kostnadsbesparelse på 15 000 kr per kandidat i programmet.

Fakultetenes utgifter vil dekke frikjøp fra undervisning for de ansatte som er tatt opp på programmet, estimert til 200 000 kr per ansatt per år. Enhetene kan i ettertid søke om å få refundert inntil 50 % av kostnadene ved frikjøp fra den sentrale øremerkede bevilgningen når den ansatte har fått godkjent sin søknad om opprykk.

Tabell 5 Oversikt over fordeling av utgifter knyttet til det nye førstelektorprogrammet

Antall personer tatt opp på programmet	Sentral bevilgning	Fakulteter	Totalt
5 personer	925 000	500 000	1 425 000
10 personer	1 650 000	1 000 000	2 650 000
15 personer	2 375 000	1 500 000	3 875 000

Kilde: DBH

I det nye førstelektorprogrammet kan man søke om opptil 50 % FoU tid. I oversikten er kostnadene ved frikjøp fra undervisning beregnet fra 20 % og opp til 50 % tid til FoU, d.v.s. merkostnader på inntil 30 % frikjøp fra undervisning.

Dimensjonering av førstelektorprogrammet

Et førstelektorprogram med fem deltakere vil koste 1 425 000 kr årlig. Det vil føre til små grupper med liten mulighet for faglig utvikling. En nedskalering av programmet til det halve antallet plasser kan oppfattes dit hen at førstelektor er en karrierevei det ikke satses på ved det nye universitetet.

Opprettelse av et førstelektorprogram med ti plasser vil medføre en årlig kostnad på 2 650 000 kr. Det vil være omtrent samme antall deltakere som på HiTø sitt program, og vil innen enkelte fagområder kunne føre til en betydelig økning i antall ansatte med førstestillingskompetanse de neste fem årene.

En utvidelse av programmet til femten plasser årlig vil koste 3 875 000 kr. Et så stort program vil gi mange ansatte muligheten til å kvalifisere seg til opprykk til førstelektor. Avdeling for lærerutdanning melder at de alene har 15-20 aktuelle søkere til programmet de nærmeste årene. For øvrig har ingen av de andre fakultetene/ avdelingene gitt signal om at de har tilsvarende behov for førstestillingskompetanse.

Universitetsdirektørens vurderinger

En av de største utfordringene framover for Universitetet i Tromsø vil være å rekruttere, utdanne, kvalifisere og beholde ansatte med høy kompetanse. For noen profesjonsutdanninger ved UiT er det grunnet manglende førstestillingskompetanse på enkelte fagområder, en utfordring å tilfredsstille NOKUT sine kompetansekrav. Her er det særlig behov for egenkvalifisering av ansatte gjennom kvalifisering til førstelektor. Opprettelsen av et førstelektorprogram vil være et viktig tiltak for å møte disse utfordringene.

Universitetsdirektøren anbefaler opprettelse av et førstelektorprogram med ti plasser årlig. Enkelte fagområder kan i perioder ha ekstra stort behov for å løfte sine ansatte opp til førstestilling, blant annet for å møte NOKUTS kompetansekrav. Universitetsdirektøren anbefaler at programmet i

særlige tilfeller kan dimensjoneres opp med flere enn ti deltakere. Dette gjøres ved å øremerke noen plasser i tillegg til de ti faste plassene.

Kostnadene med et førstelektorprogram med ti deltakere vil være 2 650 000. Det er i kostnadsoversikten ikke tatt høyde for økte inntekter i form av økt produksjon av publikasjoner. Det er heller ikke tatt høyde for eventuelle midler institusjonen uansett måtte ha benyttet for å heve kompetansen til de ansatte for å tilfredsstille NOKUT sine kompetansekrav. Begge disse momentene vil trolig bidra til å redusere de overnevnte merkostnadene for institusjonen.

Universitetsdirektøren anbefaler at det fra starten av settes av 100 000 kr årlig per kandidat fra den sentrale bevilgningen. Beløpet skal dekke 50 % refusjon til fakultetene for kostnadene ved frikjøp fra undervisning. Refusjonen skal kunne utbetales umiddelbart etter at den ansatte på programmet har fått opprykk til førstelektor.

Universitetsdirektøren mener at alle fakulteter bør være representert i førstelektorutvalget.

Universitetet har, jf. *Strategidokument for Universitetet i Tromsø 2009-2013*, ansvar for å styrke profesjonsutdanning og praksisnær forskning, blant annet gjennom tilrettelegging for karriereveien førstelektor- dosent. Opprettelsen av et førstelektorprogram vil være et viktig tiltak for å få styrket profesjonsutdanningene og praksisnær forskning ved UiT.

Innstilling til vedtak

- 1. Universitetsdirektøren anbefaler opprettelse av et førstelektorprogram med ti plasser fra høsten 2009. Førstelektorprogrammet skal være basert på det reviderte forslaget til retningslinjer som ligger vedlagt.*
- 2. Kostnadene på 2 650 000 kr innarbeides i kommende års budsjettfordeling*
- 3. Det skal foretas en årlig evaluering av programmet. Etter fire år vil Universitetsdirektøren igangsette en større evaluering av programmet.*

Tromsø, 08.06.2009

Lasse Lønnum
universitetsdirektør

Pål Vegar Storeheier
forskningsdirektør

Saksbehandler: Gølin Irene Larsen

Vedlegg:

1. Høring - opprettelse av førstelektorprogram
2. Forslag til retningslinjer for førstelektorprogram ved UiT
3. Førstelektorprogram ved UiT. Høringssvar fra Det samfunnsvitenskapelige fakultet
4. Høringssvar fra Avdeling for helsefag – Førstelektorprogram ved UiT

5. Høringsbrev - Førstelektorprogram ved UiT (Det juridiske fakultet)
6. Høringsbrev fra AFK – Førstelektorprogram (Avdeling for kunstfag)
7. Høringsuttalelse til Førstelektorprogram (Forskerforbundet)
8. Innspill til opprettelse av førstelektorprogram (Avdeling for lærerutdanning)
9. Førstelektorprogram ved UiT – høringsuttalelse fra MNF (Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet)
10. Reviderte forslag til retningslinjer for førstelektorprogram ved UiT

Innstillingen ble vedtatt etter behandling i styremøte 16.6.2009